

Schelkle zna veoma teške tekstove prikazati na veoma pristupačan način i za svećenike pastoralce.

Adalbert Rebić

Bernard Lonergan, THEOLOGIE IM PLURALISMUS HEUTIGER KULTUR. Izdao G. B. Sala. Quaestiones disputatae sv. 67. Stranica 192. Herder Freiburg-Basel-Wien 1975.

Bernard J. F. Lonergan S. J. spada među najznačajnije suvremene teologe Kanade i USA. On je dugi niz godina bio profesor na Papinskom sveučilištu Gregorijana u Rimu a zadnjih desetak godina djeluje opet u svojoj domovini kao profesor dogmatike u Torontu i Montrealu u Kanadi i u Massachussets (USA). Proslavio se svojim izvrsnim djelom *Insight. A Study of Human Understanding* (London 1957). Od onda pa do danas napisao je mnogo izvrsnih teoloških djela kojima je neobično zadužio suvremenu teologiju. A što je još važnije: svojim je profesorskim pedagoškim djelovanjem na Papinskom sveučilištu Gregorijana u Rimu, gdje je u dvorani imao po 800 studenata koji su gutali njegove riječi, u Toronto, Montrealu i Massachussets stvorio široki krug učenika. Među mnogima koji su Lonergana u Rimu imali kao svojeg profesora bio je pisac ovih redaka pa je stoga ovaj kratki prikaz njegove knjige na njemačkom jeziku mali znak zahvalnosti tom divnom profesoru.

Lonergan je svoju doktorsku disertaciju izradio o *nauci Sv. Tome Akvinskog o gratia operans*. Tu je ponovno otkrio Sv. Tomu i njegovu iskonsku misao koja je bila zaboravljena. A radeći tu dizertaciju suočio se s evolutivnim značajem teološkog mišljenja i ljudske spoznaje uopće. Zato se Lonergan, pošto je doktorirao, počeo baviti ljudskim spoznavanjem i teološkim metodama. Plodove svog studija iznio je u djelu *The Concept of Verbum in the Writings of St. Thomas Aquinas* (1949) i *Insight, A Study of Human Understanding*, (London 1957). Ova druga knjiga, *Insight*, zapravo je prava vježbaonica ljudskog uma. Za nju je sam Lonergan kasnije napisao: »Nije dosta *Insight* čitati: u njem morate sebe sama u sebi na-

ći!« (*Method in Theology*, str. 260). Lonergan je tu knjigu zamislio kao uvod u metodu teologije a kasnije je iz tog proizišlo ovo sasvim samostalno filozofsko djelo u kojem je Lonergan pokazao kako bi teologija danas u ovom suvremenom kulturnom ambijentu morala kao znanost izgledati. Pošto je Lonergan dovršio *Insight*, bio je pozvan u Rim da na Papinskom sveučilištu Gregorijana predaje dogmatiku (traktate *De Deo Trino* i *De Verbo Incarnato*). Sam je kasnije u jednom intervjuu rekao da ga je činjenica što mora svaki dan govoriti pred oko 800 studenata teologije u samo jednom razredu potakla na još marljivije predavanje suvremene filozofije i kreiranja suvremene misli. Tako je Lonergan bio temeljit i teološki i filozofski. Za dva dogmatska traktata koja je na Gregorijani predavao stvorio je izvrsne udžbenike (Rim 1964). Unatoč svome slomljenom i engleskim naglaskom iskvaenom latinskom jeziku na kojemu su se morala držati sva predavanja zadržao je svakog studenta svojim dubokoumnim razlaganjima. Svako je njegovo predavanje bilo logička cjelina.

U ovoj knjizi skupljena su Lonerganova predavanja koja je održao između 1964 i 1972, dakle poslije *Insighta*. Izbor članaka čitaoca uvodi u metodu teologije kakvu je L. iznio. Članak *Erkenntnisstruktur* (str. 88—108) pruža čitaocu predodžbu onog što je L. razvio u svome djelu *Insight* o metodi teologije. Članci *Dimensionen der Bedeutung* (11—87) i *Existenz und Aggiornamento* (109—120) razjašnjaju neke ključne momente u Lonerganovu nastojanju oko pravilnog razumijevanja čovjekova svijeta, povijesnosti čovjeka i egzistencijalnih sastavnica čovjekova života. U članku *Natürliche Gotteserkenntnis* (121—140) načeo je onu naravnu, prirodnu nauku o Bogu koju je već razradio u svom djelu *Insight*, ali joj je ovdje dao točnije odredište i značenje.

Prvi dio zbirke s člancima *Die Theologie in ihrem neuen Kontext, Das Subjekt, Die Abwesenheit Gottes in der modernen Kultur* (19—70) donosi neke Lonerganove misli o novom kontekstu teologije danas. Drugi dio zbirke (str. 71—120) govori uglavnom o metodi teologije, a treći dio (141—190) o mogućnostima

nove teologije (o budućnosti kršćanstva, o budućnosti tomizma, o filozofiji i teologiji, o revoluciji u katoličkoj teologiji).

Premda je knjiga pisana stručno teološki, ipak je napisana na način pristupačan svima, i onima koji se inače ne bave stalno teološkom znaošću.

Adalbert Rebić

Anton Grabner-Haider, GLAUBENS-SPRACHE. Ihre Struktur und Anwendbarkeit in Verkündigung und Theologie. Herder Freiburg-Basel-Wien 1975. Stranica 178. Cijena öSch 126 (DM 22—).

Anton Grabner-Haider objavio je već više teoloških radova. Sada proučava analizu govora (semiotika) u Grazu. On se već godinama bavi konkretnom hermeneutikom odnosno hermeneutskom teologijom. Mi svoju vjeru izražavamo i ispovijedamo jezikom odnosno govorom, koji trebaju razumjeti i drugi ljudi. Za ovo razumijevanje postoje uvjeti koji se mogu i mijenjati. Ako se ti uvjeti doista promijene, onda jezik odnosno govor treba interpretirati odnosno tumačiti: sadržaj vjere treba prenijeti, prevesti, u onaj novi jezik koji se u novim uvjetima izgradio.

Danas se mnogo govori o jeziku vjere posebno o jeziku teologije. Ustanovljujemo da upotrebljavamo iste riječi a pri tome ne mislimo na iste sadržaje, nego kako puk veli: »Djed šumom, baba drumom!« Zato je potrebno dobro upoznati jezik, rječnik, da bismo mogli drugome istinski i vjerno prenositi sadržaj Radosne vijesti. To je osobito važno i aktualno za propovjednike. No do sad se malo tko bavio na području teologije ovim problemima teološkog govora i teološkog rječnika. U filozofiji je bilo dosta pokušaja takve vrste. Na području teologije u novije vrijeme mnogo je u tom smjeru učinio F. B. Lonergan, glasoviti kanadski teolog, dugogodišnji profesor dogmatike na Papinskom sveučilištu Gregorijana u Rimu (njegov *Insight* i *Method in Theology*) te Bernard Casper (Sprache und Theologie). Anton Grabner-Haider pokušava u ovoj knjizi razraditi znanstvenu teološku hermeneutiku. On razlikuje konkretnu hermeneuti-

ku (to je ona predznanstvena hermeneutika koja ima važnu ulogu u propovijedanju i u katekezama) od znanstvene hermeneutike koja u teologiji ima važno mjesto i veliko značenje. U knjizi razlaže mjesto nastajanja i formalnu strukturu vjerskog govora. Na pojedinim primjerima pokazuje problematiku hermeneutike vjerskog govora. No glavni dio knjige je posvećen znanstvenoj hermeneutici, dakle teologiji. Pokazuje kako se izgrađuje i kako nastaje jezik odnosno govor. Razrađuje formalni instrumentarij znanstvenog govora: logika izjave i logika normi. Slijedi struktura ilokucionog govora, odnosno govornog čina, i na kraju analiza najvažnijih temeljnih pretpostavki hermeneutske filozofije.

U nastavku su izneseni pojedini tekstovni tipovi vjerskog govora: biblijski tekstovi (narativni, normativni itd.), dogmatski, liturgijski tekstovi i molitve, kao i tekstovi nekih glasovitih vjernika (Ivan od Križa, Heinrich Schlier, Dorothee Sölle, Heidi Pataki). Grabner-Haider analizira strukturu i funkciju govora ovih tekstova. Slijede različiti govorni tipovi vjerskog govora: propovijed, katekeza, vjerske informacije, vjerski razgovori, meditacija, liturgija i pjesma kao i osobna molitva. I u ovom dijelu analizira različite strukture i jezične modele.

Ova knjiga daje velik doprinos teološkoj hermeneutici. Knjiga u tom pogledu može mnogo pomoći svakome koji se muči problemima vjerskog, propovjedničkog i teološkog govora.

Adalbert Rebić

AA., PRINZIP LIEBE. Perspektive der Theologie. Napisali E. Biser, A. Ganoczy, R. Schnakenburg, G. Teichweier, R. Zeffass. Herder Freiburg-Basel-Wien 1975. Stranica 176.

U člancima koji su sabrani u ovoj knjizi pisci nastoje pokazati od kojeg je temeljnog, aktualnog i mnogostrukog značenja tema ljubav kao princip teologije. Pet teologa stručnjaka (fundamentalna teologija, dogmatika, egzegaza, moral i pastoralna teologija) pokazuju kako se ljubav kao bitni element kršćanske vjere može u uvjetima današnjeg društva